

**УЧЕБНОТО СЪДЪРЖАНИЕ ПО ТЕХНОЛОГИИ И
ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО – СРЕДСТВО ЗА ВЪЗПИТАВАНЕ
НА СОЦИАЛНО-ЛИЧНОСТНИ КАЧЕСТВА У УЧЕНИЦИТЕ
ОТ НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ**

Ангелина Калинова, Георги Иванов

**EDUCATIONAL CONTENT OF TECHNOLOGY AND
ENTREPRENEURSHIP - A MEANS FOR DEVELOPING
SOCIAL AND PERSONAL QUALITIES IN PRIMARY SCHOOL
STUDENTS**

Angelina Kalinova, Georgi Ivanov

ABSTRACT:

The paper examines the issues related to the possibilities of subject content of technology and entrepreneurship to be used as a tool for developing social and personal qualities of primary school pupils.

The object of our study is the development of social and personal qualities of first and second graders in technology and entrepreneurship education, and the subject - the educational content as one of the factors for developing social and personal qualities of learners.

The research is based on the understanding that the educational content is only a means for creating conditions for interaction in technology education. The organization of learning with this educational content is the factor for the development of social and personal qualities.

Keywords: socially significant qualities, training in technology and entrepreneurship, education, educational content

Словосъчетанието социално-личностни качества на ученика предполага широта в разбирането му. В него ние влягаме следното разбиране – качества, които се възпитават у ученика като следствие от взаимодействията му в учебно-трудовия процес. Тези качества са личностни, но са с решаващо значение за социалното поведение на ученика и в обучението, и извън него. Това е основание да отнесем тези личностни качества към групата на социално-личностните качества.

Факторите, които обуславят възпитаването на социално-личностните качества са известни на науката и всички те са свързани с характера на взаимодействията на ученика.

Обект на изследването ни е възпитаването на социално-личностните качества у първокласниците и второкласниците в

обучението по технологии и предприемачество, а предмет - учебното съдържание като един от факторите за възпитаване на социално-личностни качества у учениците.

Как учебното съдържание влияе върху характера на взаимодействията, които учениците осъществяват в обучението и обуславя възпитаването на социално-личностите им качества – това е основният въпрос в настоящата разработка.

Известно е, че учебното съдържание в който и да е от одобрените от МОН учебници по технологии и предприемачество отговаря на изискванията на учебната програма. Това е формалната страна на това учебно съдържание. Формална е, защото тя не отразява типа дейност, анализирана по отношение на това дали е индивидуална, групова, съвместна или екипна. Така например учебната програма не задължава авторите на учебниците да се съобразят с типа дейност, която учениците ще осъществяват в обучението. Задължителни са само дейностите, които са свързани с усвояването на определен обем от знания и формирането на умения за изпълнение на предвидените за всеки клас технологични операции. Тези дейности са описани в учебната програма като очакван резултат. Що се отнася до възпитаване на качества *родолюбие, емпатийност, толерантност, коректност, въздържаност, съобразителност, предвидливост* и др. в учебната програма не е визирано нищо. Според нас тези социално-личностни качества са важни за живота на ученика в училище и извън него. Това е основание в разработването от нас учебно съдържание за учебниците по технологии и предприемачество да включим такива дейности, чрез които учениците да си взаимодействат и да възпитават посочените по-горе социално-личностни качества. За възпитаването на тези качества са необходими и съответните форми за организиране дейността на учениците – индивидуални, групови, съвместни и екипни. Не е възможно да се възпитава толерантност, без ученикът да си взаимодейства с останалите участници в обучението. По същия начин стоят нещата с възпитаването на качества инициативност, предприемчивост и отговорност. Учебната среда и характера на взаимодействията в обучението, обусловени от учебното съдържание са главните фактори за възпитаване на социално-значимите качества у малките ученици.

Едно от важните социално-личностни качества е *родолюбието*. То може да бъде възпитано от дейностите по всички учебни предмети. Анализирани в ретроспективен план, досегашното технологично обучение (по ръчен труд, труд и творчество, домашен бит и техника)

не включва дейности, благоприятстващи възпитаване на родолюбие. Сега в новите учебници по технологии и предприемачество включваме учебно съдържание, с което от една страна учениците се запознават с изгънати българи, допринесли за просперитета и славата на страната ни, а от друга – създаваме условия за взаимодействия, водещи да проява на родолюбие. Така например, още в първи клас учениците се включват в достъпни за тях технологични дейности за изработване на изделия, свързани със значими национални събития напр. Освобождението на България от турско робство и честване на националния ни празник Трети март. **Фигура 1.**

Във втори клас технологичните дейности са насочени към изработване на изделие, с което се отбелязва подвига и саможертвата на Апостола на свободата. **Фигура 2.**

Качествата *емпатийност, толерантност, , коректност, въздържаност, предвидливост, съобразителност* са следствие от обучението по различни учебни предмети, но съдържанието на технологичното обучение досега има малко отношение към тях. Считаме, че точно технологичното обучение, чийто резултати са видими -имат обективизиран вид, най-много би могло да съдейства за възпитаване на това качество. Проявата на разбиране, стремежът към взаимопомощ водят до обозрим за учениците резултат и убедеността от ползата им за индивидуалния и за общия успех се постига лесно. Това е причината в учебното съдържание да включим дейности, свързани с благотворителността. Разбирането на болките и нещастията на другите, осъзнаването, че същото може да се случи и на нас, че без подкрепата на другите ние бихме се чувствали безпомощни, определя насочеността на дейностите в обучението. Така например още в първи клас в обучението по темата „Благотворителна акция“, учениците се включват в подходящи за възрастта им дейности – изработване на кутия за благотворителност. **Фигура 3.** Във втори клас учениците изработват изделия, които са предназначени за благотворителност и организират представление с такава цел. **Фигура 4.**

Не само благотворителността, а характера на ежедневните отношения в обучението са важни за изграждането на качеството емпатийност. Това е основание в учебното съдържание да включим дейности, чрез които учениците саморегулират своите взаимоотношения и проявяват *толерантност, коректност, въздържаност, съобразителност, предвидливост, волевост за завършване на започната работа.* Например по темата „Градина

на доброто“, чрез конкретно-трудова дейност второкласниците осъзнават значението на добрите постъпки, изграждат представа за доброто, за това, кое трябва да ценим. **Фигура 5.**

По темата „Светофар за решаване на спор“ – второкласниците съвместно изработват изделие, което им помага за намаляване на агресивното поведение. **Фигура 6.**

По темата „Искам, мога, успявам“ учениците са включени в дейност, чрез която проявяват самостоятелен избор на активност и стремеж за завършване на започната работа. Това се постига чрез наличието на алтернативи в учебното съдържание – различни дейности, водещи до изделие с еднаква функционалност – делител за книги. **Фигура 7.**

Разбирателството в учебно-трудова дейност преминава през различни етапи, но за всички тях е характерен стремежът за равнопоставено общуване, постигане на съгласие, договореност. Такъв е характерът на учебното съдържание по голяма част от темите, сред които са „Работим и се веселим заедно“ **Фигура 8.** и „Да постигнем съгласие“ **Фигура 9.**

Постигането на разбирателство, сътрудничество, взаимопомощ предполага не само индивидуална организация на дейността, но също така групова, съвместна и екипна. С такава насоченост е учебното съдържание по темата „Медали за постижения“. Чрез дейностите по нея учениците се стремят да виждат положителните качества на всеки, да ги отчитат и да ги използват като основа за сътрудничество, за взаимодействие. **Фигура 10.**

Представихме малка част от учебното съдържание, което обуславя възпитаването на социално-личностни качества у първокласниците и второкласниците. Като се ръководим от същите разбирания, разработваме и учебното съдържание за трети и за четвърти клас. Интерес би представлявало цялото учебно съдържание, но сред него силно впечатление биха направили темите „Лъчите на приятелството“ и „Дървото на успеха“. Чрез тях третокласниците по-лесно биха осъзнали сътрудничеството като фактор на индивидуалния и общия успех. Заедно с това те биха изградили по-пълна представа за взаимопомощта и за сътрудничеството, като получават собствена информация от различни източници. По тази тема са предвидени дейности, аналогични на тези на журналистите – провеждане на интервю с учители, родители, близки. Записаните с различни средства интервюта са основа за разработване на проекти, в които в практико-действен план се прилага възприетото и осмислено съдържание на обучението.

Заклучение:

В заключение можем да посочим, че спецификата на технологичното обучение, обусловена от главната цел – овладяване на технологична грамотност и компетентност не е пречка за възпитаване на социално-личностни качества, а тъкмо обратното. Резултатите от дейността са обозрими и това влияе върху по-лесното осъзнаване на причинно-следствените зависимости от социалните взаимодействия, по-лесното социализиране на малките ученици.

Литература:

1. Андреев, М. (1987). Дидактика. София: НП.
2. Бушев, Хр. (1992). Синергетика. Хаос, ред, самоорганизация, София: УИ „Св. Кл. Охридски“.
3. Василева, Е. (2004). Съвременното начално училище – реалност и предизвикателства. София: Университетско издание „Св. Климент Охридски“.
4. Василева, Е. (2002). Детето в началното училище. София.
5. Гроздев, С. (2002). Синергетика на ученето. Педагогика. № 7.
6. Жекова, С. (1991). Психология на педагогическите взаимодействия, София.
7. Иванов, Г., А. Калинова. (2015). Субект-субектно взаимодействие в технологичното обучение – детска градина и начално училище. Ст. Загора: Кота.
8. Иванов, Г. (2014) Педагогическо взаимодействие в технологичната подготовка на деца от 3 до 11 години. Стара Загора.
9. Иванов, Г. (2008). Трудните умения на малкия ученик. Стара Загора.
10. Мерджанова, Я. (2001). Мултисензорният принцип в обучението и живота. София: Университетско изд. „Св. Климент Охридски“.
11. Михова, М. (2002) Преподаването и ученето, В. Търново.
12. Славин, Робърт. (2004). Педагогическа психология. София: Наука и изкуство.
13. Савова, Ж. (1989). Педагогическото общуване в обучението. София.
14. Тодорина, Д (2001). Форми на обучение. Благоевград.
15. Хакен, Г. (1980). Синергетика, Москва: Мир.

Фигура 1

Фигура 2

Фигура 3

Фигура 4

2. ГРАДИНА НА ДОБРОТО

• Заедно направете табло „Градина на доброто“.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

• Обсъдете и решете как ще изглежда вашата „градина на доброто“. Разпределете дейностите между всички ученици от класа. Напишете и други думи, свързани с доброто.

Възможно ли е тиксо да закрепите надписа или четирилистните детелини към таблото така, че да не се вижда залепването?

5

Фигура 5

Фигура 6

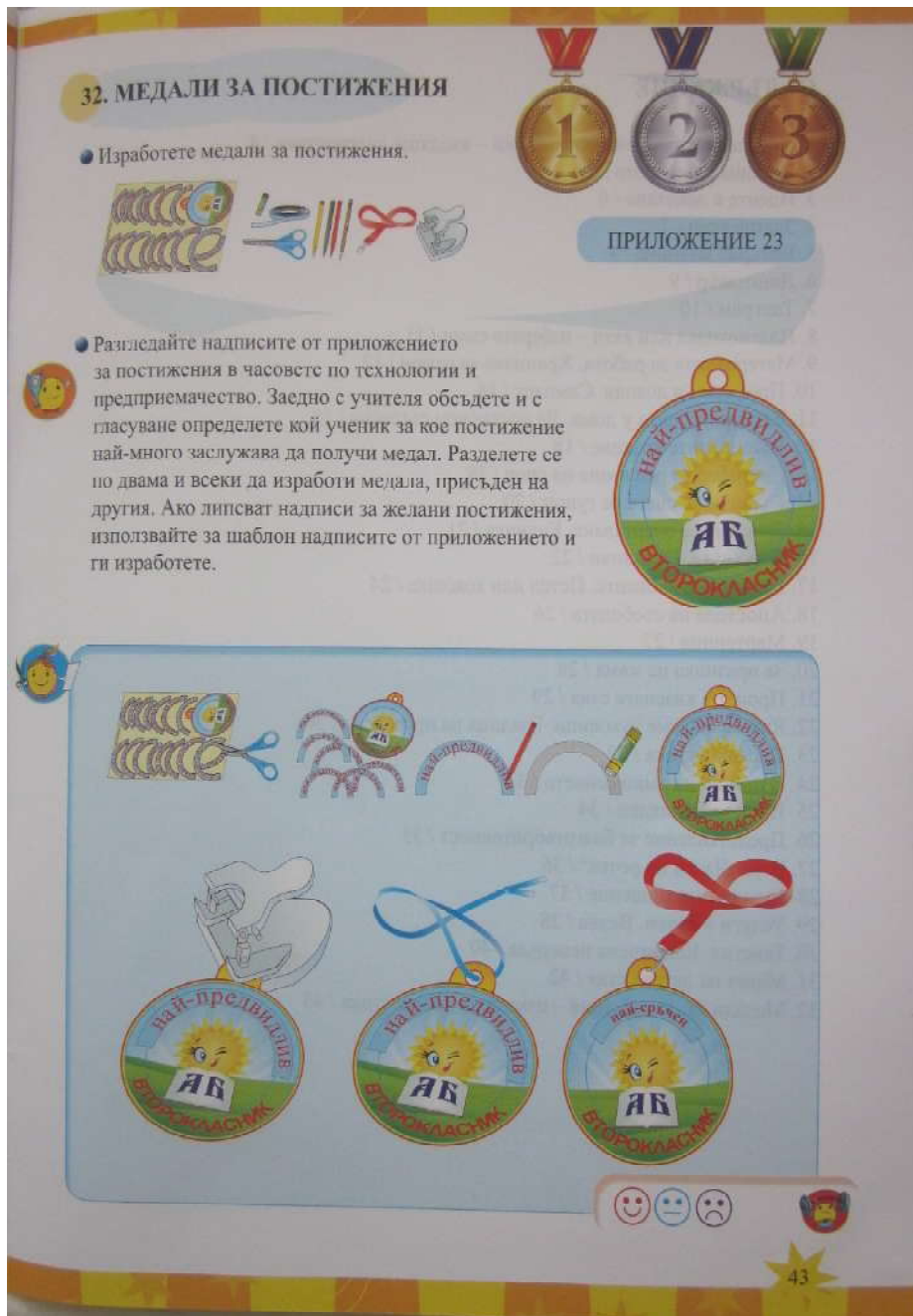
Фигура 7

Фигура 8

Фигура 9

Фигура 10

Author Info:

Angelina Kalinova, primary school teacher,
angy_80@abv.bg;

Georgi Ivanov, professor, Doctor,
Trakia university - Stara Zagora, Faculty of education, Republic of
Bulgaria
georgiiv@mail.bg